

Mihalache BRUDIU, *Lumea de sub tumuli din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii - mărturii arheologice*, Ed. Printech, București, 2003, 155 p. text + 55 de hărți și planșe

Îmi asum plăcerea să semnez și să recomand o carte care valorifică o cercetare de peste trei decenii. „unica până în prezent în România”, cum o caracterizează acad. M. Petrescu-Dîmbovița care semnează un scurt cuvânt înainte, unde subliniază că astfel de investigații „ar fi de dorit să fie continuate și de alți cercetători pentru diferite zone ale țării”.

Autorul cartii reputat arheolog, este profesor univ. la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, cu o activitate de cercetare a istoriei vechi a spațiului moldav meritorie și unanim apreciată.

În primele două capitole autorul realizează un studiu interdisciplinar privind raporturile dintre tumuli, expresii ale reliefului antropice și mediul fizico-geografic, fără a omite aspecte paleoantropologice sau de natură lingvistică (toponimia), chiar și cele ale tradițiilor populare. Apelul la o cercetare pluridisciplinară stăruie mereu în aceste pagini ca o condiție indispensabilă a viitoarelor investigații. Conturarea unei metodologii specifice a studierii necropolelor tumulare este o preocupare constantă a d-lui Brudiu și de elaborările sale va trebui să se țină seama.

Capitolul al treilea este dedicat prezentării detaliate a săpăturilor arheologice efectuate de autor în 16 tumuli. La prima vedere pare un eșantion restrâns (3,7 %) din totalul de tumulilor inventariați (430), dar numai cei care știu dificultățile unor astfel de investigații pot să-i aprecieze efortul depus. În acest cadru suntem în „lumea de sub tumuli”, a cărei cercetare a dat posibilitatea autorului să aducă notabile contribuții privind prezența și rolul populațiilor nomade din stepele euro-asiatice, reprezentate exclusiv prin astfel de vestigii. Majoritatea lor aparțin mileniilor IV-III a. Chr., epocă în care are loc, pe un vast areal, importantul proces de indoeuropenizare. Ținând cont de numărul restrâns al săpăturilor arheologice pe teritoriul României, care au vizat cercetarea acestui fenomen, remarcăm contribuția semnificativă adusă de Mihalache Brudiu prin care acest proces al indoeuropenizării în spațiul românesc ne este mai bine conturat.

Nu lipsesc în tumuli cercetați nici vestigii mai noi, tot ale populațiilor de stepă, cum ar fi cele ale sarmaților sau pecenegilor, astfel de morminte fiind atestate în zonă până în pragul mileniului al II-lea p. Chr. Cercetarea succesiunilor de valuri de populații nomade, crescători de

animale din stepele euro-asiatice este de o covârșitoare importanță pentru înțelegerea istoriei estului european, reprezentând unul dintre cele mai grandioase fenomene ale istoriei universale.

Partea cea mai consistentă a cărții o reprezintă Catalogul tumulilor din județul Galați, extins pe 45 de pagini, repertoriu care cuprinde 430 de tumuli risipiți în interfluviul dintre Prut și Siret. Inventarierea și cartarea acestor vestigii a constituit un efort ieșit din comun având în vedere nu numai cel de documentare (arhivistică, topografică), ci, mai ales, cel fizic, de a parcurge tot acest spațiu (4425 kmp) în vederea înregistrării și cartografierii fiecărui tumul în parte.

Ca unul care m-am ocupat de cercetarea unor necropole tumulare și care cunosc direct dificultățile cartografierii și efectuării săpăturilor arheologice în tumuli, îmi exprim admirația pentru realizarea autorului care va rămâne ca o carte de referință nu numai pentru cercetarea arheologică din zona Galațiului, ci și ca un îndrumar metodologic al investigării unor astfel de monumente.

Pentru cititorii dornici să cunoască și alte aspecte privind această temă, aș adăuga că în ceea ce privește utilizarea tumulilor de-a lungul timpului (indiscutabil, covârșitor funerară), existența unor situații particulare, când unii tumuli au avut și alte semnificații. În orice caz, din câte știu, astfel de situații nu se întâlnesc în spațiul cercetat de autor și menționarea lor nu constituie un reproș adus acestuia. Personal am cercetat un tumul de la marginea orașului Suceava, numit „Movila lui Răzvan”, care s-a dovedit a acoperi o groapă comună a celor căzuți în bătălia din anul 1595 („Suceava”, VIII, 1981, 95-109). Pe această bază, la care am adăugat alte numeroase surse documentare, am formulat ideea că în Țările Române, în Evul Mediu, a existat obiceiul ca pe locul unor bătălii să se înalțe tumuli care să adăpostească trupurile celor uciși (deși înmormântările în tumuli nu erau practicate de creștini!), tumuli pe care i-am încadrat într-un tip aparte de monumente care ar putea fi numite „mobile funerare militare”, la care putem adăuga și o altă categorie: cea a „mobilelor comemorative”. În consecință, ideea mormântului tumular adus de nomazii din stepele euro-asiatice, cu cinci milenii în urmă, preluată apoi și de alte popoare europene între care și de traco-geți, dar și de romani, a persistat apoi la români, dar cu alte semnificații, chiar până în sec. al XVIII-lea. Am adăugat acest aspect cu intenția de a semnala diversitatea și importanța acestor monumente amenințate în epoca noastră de o totală dispariție.

Mircea Ignat